

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
комунальної установи
«Малиженський психоневрологічний інтернат»
Харківської обласної ради**

23.08.2023

м. Київ, 2023

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 23.08.2023 групою НПМ здійснено відвідування комунальної установи «Малиженський психоневрологічний інтернат» Харківської обласної ради (далі – інтернат, заклад, ПНІ).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Струц Олена Валеріївна, начальник відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Круцюк Антон Володимирович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Прашко Олена Володимирівна, представник громадської організації;

Григор'єв Олег Валерійович, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Інтернат знаходиться за адресою: вул. Підлісна, б. 1, с. Малижине, Богодухівський р-н, Харківська обл., 62232.

Директор установи – Коник Ольга Олександрівна (перебуває на посаді з 1996 року).

Інтернат відповідно до Положення, затвердженого рішенням Харківської обласної ради від 23.09.2021 № 265-VIII, є стаціонарною установою соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання/перебування осіб жіночої статі із стійкими інтелектуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують стороннього догляду, соціально-побутового обслуговування, надання медичної допомоги, соціальних послуг та комплексу реабілітаційних заходів і яким згідно з висновком лікарської комісії за участю лікаря-психіатра не протипоказане перебування в інтернаті.

Заклад розрахований на перебування 155 осіб. На день відвідування в інтернаті перебувала 151 особа. Серед підопічних 149 жінок та 2 чоловіки; 125 підопічних – дієздатні особи, 26 підопічних – особи, визнані у встановленому законодавством порядку недієздатними (21 підопічний перебуває під опікою

своїх родичів, 5 підопічних перебувають під опікою працівників закладу). Протягом 2021-2022 років закладом підготовлено документи і подано до суду заяви про поновлення дієздатності трьом підопічним, проте рішенням суду їм відмовлено.

У закладі мешкає 146 осіб, яким встановлено групи інвалідності, 16 осіб – ліжкові хворі, 33 підопічних – особи, які відносяться до маломобільних груп населення.

Окрім того, до інтернату евакуйовано 21 внутрішньо переміщену особу із Липецького та Куп'янського ПНІ Харківської області.

На кожного підопічного ведуться особові справи, укладаються договори про надання соціальної послуги, здійснюється визначення індивідуальних потреб підопічних та складаються індивідуальні плани надання соціальної послуги стаціонарного догляду відповідно до Державного стандарту соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними розладами, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 17.02.2018 № 1901.

Під час відвідування опитано 30 осіб. Скарг від підопічних щодо застосування персоналом до них жорстокого, нелюдського та такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, не надходило.

Згідно із штатним розписом, затвердженим директором Департаменту соціального захисту населення Харківської облдержадміністрації від 30.01.2023, в ПНІ 67 штатних одиниць, із них 41 штатна посада медичного персоналу. На момент відвідування посада лікаря-психіатра вакантна, у закладі працює лише лікар загальної практики-сімейний лікар на 0,5 ставки.

Первинну медичну допомогу підопічні отримують відповідно до декларацій, укладених з сімейним лікарем, згідно з Порядком вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.03.2018 № 503.

Згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.03.2018 № 520 заклад отримав ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальністю психіатрія, загальна практика – сімейна медицина; за спеціальністю молодшого спеціаліста з медичною освітою: сестринська справа.

У кожному з двох жилих корпусів працює цілодобово медичний пост. Підопічні забезпечуються вторинною медичною допомогою: за потреби консультаціями спеціалістів, стаціонарним лікуванням на базі закладів охорони здоров'я КНП «Золочівська центральна районна лікарня» та «Богодухівська центральна районна лікарня».

У закладі наявні укладки і протоколи долікарської допомоги відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2019 № 1269 «Про

затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги».

Середня вартість харчування за перше півріччя 2023 року на одного підопічного на добу становить 113,69 грн.

Витрати на медикаменти за перше півріччя 2023 року на 1 особу на добу становлять 19,28 грн.

На території ПНІ облаштовані криті альтанки, гойдалки, лави для відпочинку (фото 1, 2).

Заклад має два житлові корпуси, столову, адміністративну будівлю та інші господарські приміщення. У закладі організовано безперешкодний доступ підопічних до питної води: у приміщеннях закладу та місцях загального користування наявні кулери з питною водою та посуд для пиття, у житлових кімнатах наявні чайники з питною водою (фото 3, 4).

При вході до житлового корпусу № 3, приміщення столової, банного комплексу наявні пандуси для забезпечення безперешкодного доступу до приміщення маломобільним групам населення (фото 5, 6). На території інтернату розміщено стенд з інформацією про права підопічних, а також номери телефонів гарячих ліній та посадових осіб, до яких вони можуть звернутися у разі порушення їхніх прав (зокрема, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини).

Підопічні забезпечені сезонним одягом та предметами особистої гігієни. Одяг підопічних персоналізований, зберігається на окремих полицках, які підписані.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування групи НПМ здійснено 10.06.2021 за результатами якого вносились такі рекомендації:

1. Міністерству соціальної політики України:

З метою забезпечення принципу добровільності отримання психіатричної допомоги підопічними установ соціального захисту населення опрацювати питання надання усвідомленої згоди особами, які в зазначених установах отримують психофармакологічне лікування.

2. Харківській обласній державній адміністрації:

2.1. Забезпечити контроль за додержанням прав підопічних інтернату.

2.2. Опрацювати питання щодо виділення коштів для облаштування інклюзивного простору відповідно до ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд» (далі – ДБН В.2.2-40:2018).

2.3. Врегулювати питання дотримання норм площі на одну особу в житлових кімнатах відповідно до ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007).

3. Комунальній установі «Малиженський психоневрологічний інтернат» Харківської обласної ради:

3.1. Забезпечити врахування особистих побажань підопічних при виборі зачісок.

3.2. Налагодити співпрацю з Регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Харківській області.

3.3. Провести генеральне прибирання приміщень корпусу № 1.

3.4. Розробити та дотримуватись графіку провітрювання приміщень корпусу № 1.

3.5. Сприяти створенню позитивного терапевтичного середовища шляхом уникнення преференційності у догляді за підопічними та ставленні персоналу до них.

3.6. Забезпечити:

- інформування підопічних про їх права і обов'язки та облаштувати інформаційні стенди з контактами Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, правозахисних організацій;

- своєчасне проходження підопічних оглядів лікарською комісією за участю лікаря-психіатра, з метою вирішення питання щодо вирішення питання поновлення дієздатності;

- дотримання приватності в санітарно-гігієнічних кімнатах закладу;

- дотримання мінімальних площ на одне ліжко-місце відповідно до ДБН В.2.2-18:2007;

- неpreferenційність у догляді за підопічними;

- інклюзивність простору відповідно до ДБН В.2.2-40:2018.

За результатами опрацювання звіту заклад поінформував Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про виконання наданих рекомендацій, а саме:

установою налагоджено співпрацю з Харківським місцевим центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги та погоджено питання щодо укладання меморандуму про співпрацю;

зауваження щодо однотипних коротких зачісок взято до уваги;

оновлено та затверджено графіки генерального прибирання, під час якого застосовується засіб для нейтралізації запахів «OdorGone»;

проводиться поточний ремонт корпусу № 1;

оновлено та затверджено графіки провітрювання корпусу № 1;

підопічними надається усвідомлена згода на психофармакологічне лікування;

на території інтернату розміщено інформаційний стенд з правами і обов'язками підопічних, а також контактами Департаменту соціального захисту

населення Харківської ОДА, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

один раз на рік організовано проходження для підопічних оглядів лікарською комісією за участю лікаря-психіатра;

документація з організації дозвілля приведена у відповідність до Методичних рекомендацій щодо організації працетерапії для громадян похилого віку, осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю в закладах/установах системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 26.11.2018 № 1778;

планується проведення поточного ремонту санітарних вузлів корпусу № 3 та встановлення перегородок між санітарними приборами;

придбано 3 ширми для забезпечення приватності ліжкових хворих під час здійснення гігієнічних процедур;

на рівні Департаменту соціального захисту населення Харківської ОДА вирішується питання про скорочення планового наповнення закладу з метою усунення порушення норм житлової площі на одну особу;

проведено заняття з медичним персоналом на тему «Догляд за ліжковими хворими, догляд за підопічними з психічними вадами, епілептичними нападами, генеральне прибирання, особиста гігієна підопічних»;

винесено догану старшій медичній сестрі та двом молодшим медичним сестрам (санітаркам палатним);

будуть встановлені поручні у коридорах житлових корпусів.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 11 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, стаття 27 Конституції України).

1. Статтею 11 Конвенції про права осіб з інвалідністю передбачено, що держава відповідно до своїх зобов'язань за міжнародним правом, зокрема міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом з прав людини, вживає усіх необхідних заходів для забезпечення захисту й безпеки осіб з інвалідністю у ситуаціях ризику, зокрема в збройних конфліктах, надзвичайних гуманітарних ситуаціях та під час стихійних лих.

Інтернат розташований на відстані 15 км від кордону з країною-агресором. Перебування осіб у місцях несвободи, які розташовані в зоні активних бойових дій або наближених до неї населених пунктах, створює пряму загрозу життю і здоров'ю таких осіб.

У ході відвідування встановлено, що у закладі відсутні захисні споруди (укриття) та будь-які обладнані приміщення, які мають забезпечувати можливість безпечного перебування підопічних у разі оголошення повітряної тривоги або обстрілів, що не відповідає вимогам пункту 7 розділу XVII Державного стандарту

стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198 (далі – Державний стандарт) та абзацу другого підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185 (далі – Критерії діяльності).

Водночас керівником установи вживаються заходи щодо забезпечення евакуації підопічних: затверджено План заходів щодо тимчасового переміщення (евакуації) інтернату та складено списки підопічних для тимчасового переміщення, а також супроводжуючих осіб з урахуванням їх мобільності та стану здоров'я (фото 7).

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

2. Під час відвідування встановлено, що житлові корпуси закладу не повністю пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. Зокрема, усупереч вимогам ДБН В.2.2-40:2018 верхня і нижня сходинка сходового маршу не промарковані та не контрастують у відношенні до інших сходинок сходового маршу і до горизонтальних площадок сходового маршу, пороги вхідних дверей вищі за встановлені 0,02 м, що може призвести до травмування підопічних (фото 8, 9). Коридори житлового корпусу № 3 не обладнані бічними поручнями, санітарно-гігієнічні кімнати не облаштовані штангами поворотними або відкидними сидіннями (фото 10, 11).

Під час написання звіту керівництво інтернату поінформувало про часткове виконання рекомендацій, а саме: були промарковані нижні і верхні сходинки сходового маршу, про що надано відповідне фото підтвердження (фото 12).

3. У порушення пункту 5 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957 (далі – Типове положення про ПНІ), інтернатом не забезпечується проведення комплексу реабілітаційних заходів підопічним, оскільки у закладі відсутня посада лікаря-реабітолога.

Право на свободу та особисту недоторканість (стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 29 Конституції України, стаття 25 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

4. Під час відвідування встановлено, що у порушення статті 23 Закону України «Про психіатричну допомогу» та пункту 9 Типового положення про ПНІ останній огляд підопічних лікарською комісією за участю лікаря-психіатра з метою вирішення питання щодо подальшого їх проживання в закладі проводився

у 2021 році. На даний час керівництвом установи вживаються заходи щодо організації проведення огляду, який заплановано на осінь 2023 року.

5. Під час спілкування з підопічними було з'ясовано, що персонал підіймає мешканців о 5 ранку, щоб помити підлогу і здати зміну. Головною причиною такого розпорядку дня є недостатня чисельність молодшого медичного персоналу закладу.

Порушення права на достатній життєвий рівень (стаття 48 Конституції України).

6. У ході відвідування закладу групою НППМ встановлено перенаселення в окремих кімнатах підопічних, що є порушенням норм житлової площі на особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007. Приміщення корпусу № 1 збудовано на початку минулого століття, частина кімнат є прохідними і ліжка розміщені впритул одне до одного, що порушує встановлену ДБН В.2.2-18:2007 норму 8-10 м² на одну особу (фото 13, 14, 15).

У деяких житлових кімнатах, у яких проживає більше, ніж одна особа, відсутні медичні ширми для забезпечення приватності під час здійснення індивідуальних гігієнічних процедур (фото 16).

Зазначене створює умови, за яких неможливе забезпечення приватності підопічним та наявності позитивного терапевтичного середовища й не відповідає пункту 34 розділу III Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

7. Не дотримано санітарно-гігієнічних вимог в туалетних кімнатах та умивальні їдальні, зокрема в цих місцях загального користування відсутнє мило. Персонал не допомагає та не контролює миття рук підопічними, що може призвести до спалаху інфекційних захворювань і є порушенням пункту 3 розділу 8 вимог Державного стандарту (фото 17, 18).

8. Підопічні забезпечені чотириразовим харчуванням. Проте у зв'язку з тим, що посада кухара є вакантною (напередодні відвідування працівник звільнився), у закладі наявне лише денне меню. Перспективне меню та дієтичне харчування не розробляються у порушення пункту 6 Типового положення про ПНІ.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Харківській обласній військовій адміністрації:

- 1.1. Забезпечити контроль за додержанням прав підопічних інтернату.
- 1.2. Постійно здійснювати оцінки стану безпеки перебування підопічних в інтернаті і за потреби вчасно вжити заходів до їх тимчасового переміщення (евакуації).

1.3. Опрацювати питання щодо виділення коштів для облаштування укриття на території інтернату.

1.4. Опрацювати питання щодо виділення коштів для облаштування інклюзивного простору відповідно до ДБН В.2.2-40:2018.

1.5. Врегулювати питання дотримання норм площі на одну особу в житлових кімнатах відповідно до ДБН В.2.2-18:2007.

2. Комунальній установі «Малиженський психоневрологічний інтернат» Харківської обласної ради забезпечити:

облаштування укриття з урахуванням вимог чинного законодавства;

посилений контроль за ставленням персоналу інтернату до підопічних, зокрема вжити дієвих заходів для уникнення неналежного поведіння з підопічними;

дотримання норм житлової площі на особу;

своєчасне проходження підопічними оглядів лікарською комісією за участю лікаря-психіатра, з метою вирішення питання щодо подальшого їх проживання в закладі;

право підопічних на приватність, зокрема забезпечити кімнати, у яких проживає більше, ніж одна особа – ширмами;

дотримання санітарно-гігієнічних вимог в туалетних кімнатах та їдальні;

дотримання вимог безбар'єрного доступу;

проведення комплексу реабілітаційних заходів відповідно до індивідуального плану реабілітації;

дотримання дієтичного харчування підопічних з урахуванням віку та стану їх здоров'я у межах натуральних норм харчування, а також складення перспективного меню.

Додатки: фотоматеріали – на 5 арк. в 1 прим.

**Керівник групи НПМ
Начальник відділу реалізації
національного превентивного механізму
в закладах соціального забезпечення та
освіти Департаменту з питань реалізації
національного превентивного механізму
Секретаріату Уповноваженого Верховної
Ради України з прав людини**

Олена СТРУЦ

Фотоматеріали

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

Фото 6

«Погоджено»
Сімейний лікар
[Signature] Володимир КУДРІС
«02» січня 2023 року

«Затверджено»
Директор КУ «Малиженський
дсихоневрологічний інтернат»
[Signature] Ольга КОНИК
«02» січня 2023 року

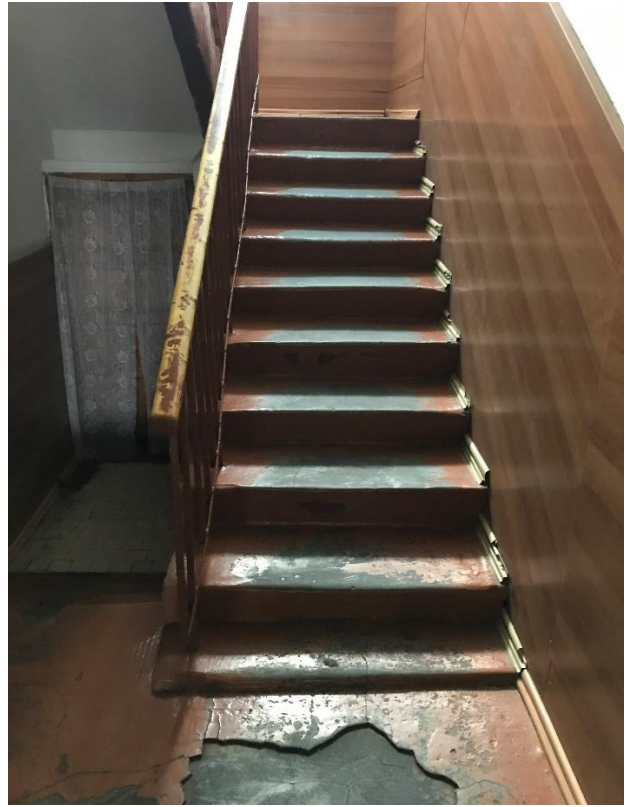
СПИСОК ПІДОПІСНИХ
МАЛОМОБІЛЬНИХ

Прізвище ім'я по батькові	Рік народження
1	1952
2	1980
3	1937
4	1994
5	1994
6	1951
7	1970
8	1940
9	1963
10	1965
11	1980
12	1964
13	1979
14	1953
15	1961
16	1957
17	1966
18	1953
19	1962
20	1955
21	1941
22	1979
23	1956
24	1975
25	1952
26	1983
27	1983
28	1977
29	1988
30	1947
31	1994
32	1974
33	1967
34	1984
35	1962
36	1987
	1964

Фото 7

Φοτο 8

Φοτο 9

Φοτο 10

Φοτο 11

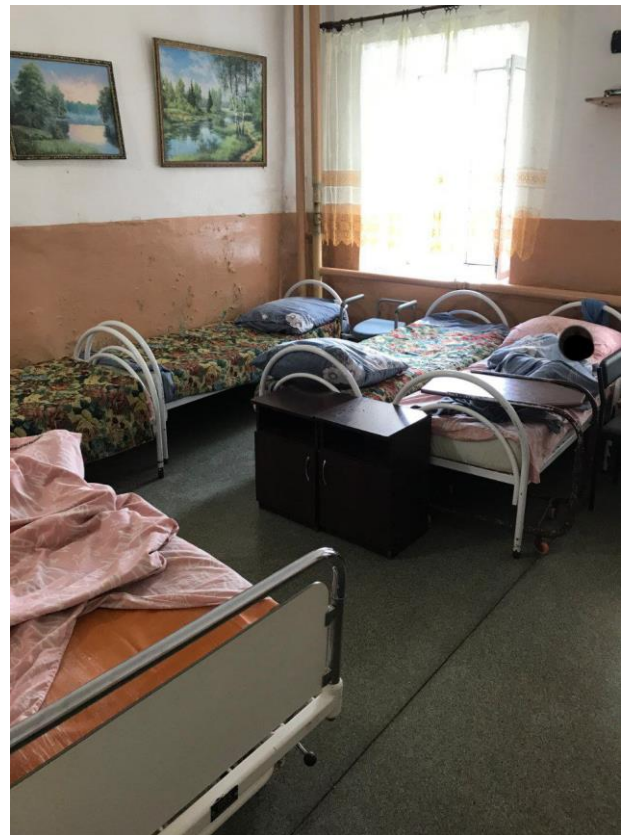
Φοτο 12

Φοτο 13

Φοτο 14

Φοτο 15

Фото 16

Фото 17

Фото 18